

Research Paper

Psychometric Properties of the Short Form of the Sense of Community Scale

Abolfazl Meshkini^{1*} , Elham Meshkini²

1. Department of Geography and urban Planning, Faculty of Humanities, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.
2. Department of Psychology, Faculty of Humanities, University of Zanjan, Zanjan, Iran.

Article info:

Received: 08.05.2026

Revised: 01.06.2026

Accepted: 18.06.2026

Keywords:

Sense of Community,
Urban Spaces,
Psychometric Properties,
Older Adults, Validity,
Reliability.

Abstract

Background: Sense of community in urban spaces is an important construct for explaining social relationships, civic participation, and mental health, and it plays an effective role in psychological outcomes, particularly among older adults. The present study was conducted to examine the psychometric properties of the Brief Sense of Community Scale in urban spaces.

Method: This psychometric study was conducted using a descriptive-correlational design. The statistical population consisted of older adults in Karaj, Iran, of whom 343 participants were selected through convenience sampling. Internal consistency was assessed using Cronbach's alpha coefficient, and temporal stability was evaluated through the intraclass correlation coefficient (ICC). Content validity, item-total correlations, convergent validity, and confirmatory factor analysis (CFA) were employed to examine the validity of the scale. In addition, Ryff's Psychological Well-Being Scale and the Beck Anxiety Inventory were administered to assess convergent validity.

Results: The item-total correlation coefficients ranged from 0.42 to 0.49 and were all statistically significant. Cronbach's alpha coefficient was 0.76 for the total scale and ranged from 0.67 to 0.73 for the subscales. The ICC value of 0.82 indicated satisfactory temporal stability. Convergent validity findings demonstrated that sense of community was positively correlated with psychological well-being and negatively correlated with anxiety and loneliness. Furthermore, confirmatory factor analysis supported the four-factor structure of the scale, with acceptable model fit indices: $\chi^2/df = 1.67$, RMSEA = 0.044, GFI = 0.98, and CFI = 0.98.

Conclusion: Overall, the Brief Sense of Community Scale demonstrated satisfactory psychometric properties among Iranian older adults and can be considered a valid and reliable instrument for use in research and interventions related to psychological and social health.

Publisher: University of Zanjan

Use your device to scan and
read the article online

Citation: Meshkini, A., & Meshkini, E. (2026). Psychometric Properties of the Short Form of the Sense of Community Scale. *Iranian Journal of Psychoeducational Assessment*, 2 (1), 47-59.
<https://doi.org/10.30470/ijpa.2025.733217>

*Corresponding Author: Abolfazl Meshkini

Address: Department of Geography and urban Planning, Faculty of Humanities, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

Email: meshkini@modares.ac.ir

Extended Abstract

Introduction

The concept of a sense of community or neighborhood belonging is a cornerstone of social psychology and urban studies, explaining how individuals' bond with their residential environments. Originally conceptualized by Sarason (1974) and later refined in the classic model by McMillan and Chavis (1986), this construct comprises four interconnected dimensions: membership, influence, integration and fulfillment of needs, and shared emotional connection. Extensive literature demonstrates that a robust sense of community directly promotes psychological well-being, life satisfaction, and resilience, while serving as a critical buffer against social isolation, anxiety, and loneliness. This protective role is particularly vital for vulnerable populations, such as urban-dwelling older adults, who frequently experience shrinking social networks and decreased civic roles due to retirement or age-related changes.

Despite the widespread international use of tools like the Brief Sense of Community Scale (BSCS) developed by Peterson et al. (2008), psychometric evaluations must account for cultural context, as perceptions of social bonding are deeply rooted in host societal norms. In Iran, rapid urbanization and shifting family structures have highlighted the need for brief, valid instruments to assess social health. While generic measures of place attachment exist, a culturally adapted, short-form Persian version of the BSCS validated specifically for Iranian populations has been lacking. Therefore, the present study aimed to translate, culturally adapt, and evaluate the psychometric properties, factor structure, and validity of the Persian BSCS within an Iranian sample.

Methods

This study was an applied psychometric investigation employing a descriptive-correlational design. To achieve the linguistic and cultural adaptation of the Brief Sense of Community in Urban Spaces Scale, the translation process was conducted following the standard guidelines for cross-cultural adaptation of measurement instruments. First, the original version of the scale was independently translated from English into Persian by two bilingual translators familiar with psychological terminology. The two forward translations were then compared, and after resolving discrepancies through discussion among the researchers, a preliminary Persian version was developed. Subsequently, the preliminary version was back-translated into English by an independent translator who was blinded to the original version in order to assess conceptual and linguistic equivalence. The Persian version was then evaluated by a panel of experts in psychology, psychometrics, and gerontology regarding its clarity, cultural relevance, conceptual equivalence, and comprehensibility for the target population. Based on the experts' feedback, the necessary revisions were made, and the final Persian version of the scale was prepared for administration.

To evaluate the psychometric properties of the Brief Sense of Community in Urban Spaces Scale, both reliability and validity indices were assessed. Reliability was examined using Cronbach's alpha coefficient to determine internal consistency and the test-retest method to evaluate temporal stability. Validity was assessed through item-total correlations, content validity based on qualitative and quantitative expert evaluations, and construct validity using confirmatory factor analysis (CFA).

Results

The psychometric properties of the Persian short form of the Social Belonging to Urban Spaces Scale were evaluated in a sample of 343 older adults living in Karaj, Iran, who were selected using convenience sampling. Item analysis showed that corrected item-total correlations ranged from 0.42 to 0.49, and all correlations were statistically significant, indicating that each item contributed adequately to the measurement of the overall construct. Internal consistency reliability was assessed using Cronbach's alpha, which was 0.76 for the total scale, while the alpha coefficients for the subscales ranged from 0.67 to 0.73, demonstrating acceptable reliability across the dimensions of the instrument. To assess temporal stability, test-retest reliability was examined using the intraclass correlation coefficient, and the obtained ICC value of 0.82 indicated

good stability of the scale over time. Construct validity was examined through confirmatory factor analysis conducted in LISREL 10.2. The findings supported the hypothesized second-order four-factor model, and the overall fit indices suggested that the model had an acceptable level of fit. The factor loading pattern also indicated that the observed variables adequately represented their respective latent factors. Convergent validity was further supported by correlations with related psychological variables. Specifically, the scale showed a positive association with psychological well-being, as measured by the Ryff Psychological Well-Being Questionnaire, and a negative association with anxiety, as measured by the Beck Anxiety Inventory. These findings are consistent with theoretical expectations. Overall, the results suggest that the Persian short form of the Social Belonging to Urban Spaces Scale is a reliable and valid instrument for assessing perceived social belonging to urban spaces among older adults in the Iranian context.

Conclusion

The results of the statistical analyses indicated that the *Sense of Community in Urban Spaces Scale demonstrates acceptable levels of reliability and validity among the studied sample. The findings support the adequacy of the psychometric properties of the Persian version of this scale and suggest that it can be used as a reliable instrument for assessing individuals' perceived sense of community in urban environments. Despite these findings, several limitations should be considered. The use of a convenience sampling method and the restriction of the sample to older adults residing in Karaj may limit the generalizability of the results. Therefore, future research is recommended to examine the psychometric properties of the Sense of Community in Urban Spaces Scale in more diverse populations, including different age groups, cultural contexts, and clinical samples. Overall, the present study demonstrated that the Persian version of the Sense of Community in Urban Spaces Scale possesses satisfactory psychometric characteristics. The confirmation of these psychometric properties indicates that the scale can serve as an appropriate tool for measuring individuals' sense of community within urban spaces and may contribute to future research in the fields of social psychology, urban studies, and mental health.

Ethical considerations

The study conducted in compliance with ethical principles, including informed consent and confidentiality. Participants were briefed on research goals and methodology and their participation was entirely voluntary.

Funding

All financial resources and expenses related to the research and publication of the article have been entirely borne by the authors, and no financial support has been received.

Author contributions

In this article, Abolfaz Meshkini contributed to conceptualization, topic selection, and methodology. Elham Meshkini was involved in drafting the introduction and the discussion and conclusion sections. All authors reviewed and revised the manuscript.

Conflict of interest

The current study has no financial support or conflicts of interest.

مقاله پژوهشی

ویژگی‌های روان‌سنجی فرم کوتاه مقیاس احساس تعلق به محله در فضاهای شهری

ابوالفضل مشکینی^{۱*}، الهام مشکینی^۲

۱. گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

۲. گروه روانشناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران.

چکیده

زمینه: احساس تعلق به محله در فضاهای شهری یکی از سازه‌های مهم در تبیین روابط اجتماعی، مشارکت شهروندی و سلامت روان است و نقش مؤثری در پیامدهای روان‌شناختی، به‌ویژه در سالمندان، ایفا می‌کند. پژوهش حاضر با هدف بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی فرم کوتاه مقیاس احساس تعلق به محله در فضاهای شهری انجام شد.

روش: این پژوهش از نوع مطالعات روان‌سنجی و به روش توصیفی - همبستگی انجام شد. جامعه آماری شامل ۳۴۳ سالمند ساکن شهر کرج بود که به شیوه در دسترس انتخاب شدند. برای ارزیابی پایایی ابزار از ضریب آلفای کرونباخ و ضریب همبستگی درون‌طبقه‌ای (ICC) و برای بررسی روایی از روایی محتوایی، همبستگی گویه-کل، روایی همگرا و تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد؛ همچنین پرسش‌نامه بهزیستی روان‌شناختی ریف و پرسش‌نامه اضطراب بک برای بررسی روایی همگرا به کار رفتند.

یافته‌ها: ضرایب همبستگی گویه‌ها با نمره کل بین ۰/۴۲ تا ۰/۴۹ و همگی معنادار بودند. آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۷۶ و برای خرده‌مقیاس‌ها بین ۰/۶۷ تا ۰/۷۳ به دست آمد. همچنین ضریب $ICC = ۰/۸۲$ نشان‌دهنده ثبات زمانی مطلوب ابزار بود. نتایج روایی همگرا نشان داد که احساس تعلق به محله با بهزیستی روان‌شناختی همبستگی مثبت و با اضطراب و تنهایی همبستگی منفی دارد. تحلیل عاملی تأییدی نیز برازش مطلوب ساختار چهار عاملی مقیاس را تأیید کرد؛ به‌طوری که شاخص‌های برازش در دامنه مطلوب قرار داشتند ($RMSEA = ۰/۰۴۴$, $CFI = ۰/۹۸$, $GFI = ۰/۹۸$)، $X^2/df = ۱/۶۷$.

نتیجه‌گیری: فرم کوتاه مقیاس احساس تعلق به محله در فضاهای شهری از ویژگی‌های روان‌سنجی مطلوبی در سالمندان ایرانی برخوردار است و می‌تواند به‌عنوان ابزاری معتبر و پایا در پژوهش‌ها و مداخلات مرتبط با سلامت روان‌شناختی و اجتماعی مورد استفاده قرار گیرد.

اطلاعات مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۵/۰۲/۱۸

تاریخ داوری: ۱۴۰۵/۰۳/۱۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۳/۲۸

واژه‌های کلیدی:

روان‌سنجی، تاب‌آوری تعاملی، تحلیل عاملی، بحران.

ناشر: دانشگاه زنجان

استناد: مشکینی، الف. و مشکینی، الف (۱۴۰۵). ویژگی‌های روان‌سنجی فرم کوتاه مقیاس احساس تعلق به محله در فضاهای شهری سنجش روانی تربیتی، ۳(۱)، ۴۷-۵۹.

<https://doi.org/10.30470/ijpa.2026.2091077.1038>

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید.

* نویسنده مسئول: ابوالفضل مشکینی

نشانی: گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

پست الکترونیکی: meshkini@modares.ac.ir

مقدمه

انسان موجودی اجتماعی است که کیفیت روابط و پیوندهای او نقش منحصر به فردی در سلامت روان، کارکرد اجتماعی و بهزیستی‌اش دارد (باکلی^۱، ۲۰۲۲). «احساس تعلق به محله در فضاهای شهری»^۲ از مفاهیم بنیادین در روان‌شناسی اجتماعی و مفهومی مهم در تبیین پیوند فرد با محیطش است که در دهه‌های اخیر توجه روزافزونی را به خود جلب کرده است. احساس تعلق به محله در فضاهای شهری اولین بار به صورت نظام‌مند توسط ساراسون^۳ در سال ۱۹۷۴ مطرح شد و به ادراک فرد از پیوند، عضویت، حمایت متقابل و ارتباط معنادار با اعضای گروه یا اجتماع اشاره دارد. در واقع، این مفهوم نشان می‌دهد که فرد تا چه اندازه خود را جزئی از کل اجتماعی می‌داند. در سال ۱۹۸۶، مک میلان و چاوایس^۴ در تعریف کلاسیک خود این سازه را در قالب چهار بعد به هم پیوسته، از جمله عضویت (احساس تعلق یا بخشی از یک جمع بودن)، تأثیرگذاری (احساس اهمیت و اثرگذاری در گروه)، برآورده شدن نیازها (میزانی که عضویت در گروه نیازهای شخصی را تأمین می‌کند) و ارتباط عاطفی مشترک (تاریخچه، تجربیات و پیوندهای هیجانی مشترک)، تعریف کرده‌اند. بر این اساس، احساس تعلق زمانی محقق می‌شود که فرد خود را عضوی پذیرفته شده بداند که بر محیط اجتماعی خویش اثرگذار است، نیازهایش در بستر این تعاملات اجتماعی برآورده شود و پیوند هیجانی عمیقی با دیگران تجربه کند. این مدل همچنان مبنای پژوهش‌های معاصر درباره احساس تعلق به محله در فضاهای شهری است و چارچوب بسیاری از ابزارهای سنجش این سازه بر آن استوار است (پترسون^۵ و همکاران، ۲۰۰۸).

پژوهش‌های پیشین نشان داده‌اند که احساس تعلق به محله در فضاهای شهری با شاخص‌های مثبت روان‌شناختی، مانند رضایت از زندگی، تاب‌آوری و بهزیستی، رابطه مستقیم و در مقابل، این سازه با انزوای اجتماعی و مشکلات هیجانی رابطه معکوس دارد (پرزای^۶ و همکاران، ۲۰۰۱؛ پرتی^۷ و همکاران، ۱۹۹۶). اهمیت این سازه به‌ویژه در گروه‌هایی مانند سالمندان که در معرض خطر انزوای اجتماعی قرار دارند بیشتر است؛ زیرا این دوران معمولاً با تغییرات اجتماعی و زیستی مانند بازنشستگی، کاهش نقش‌های اجتماعی و شبکه‌های ارتباطی محدودتر همراه است که می‌تواند کیفیت تعامل فرد با محیط اجتماعی را تحت تأثیر قرار دهد (محمدی و همکاران، ۱۴۰۳؛ یوسفی افراشته و حسینی، ۱۳۹۵؛ یادگاری و همکاران، ۱۳۹۷). در این راستا، حس تعلق به اجتماع می‌تواند ابزاری مهم برای کاهش احساس تنهایی، بهبود سلامت روان و افزایش کیفیت زندگی سالمندان باشد. در مقاله ۲۰۲۴ بلوم^۸ و همکاران نیز تصریح شده است که با افزایش سن جمعیت و تنوع فرهنگی جوامع، درک احساس تعلق سالمندان برای ارتقای رفاه آنان اهمیتی فزاینده یافته است. همچنین این موضوع در سبک زندگی شهری مدرن که با کوچک‌تر شدن شبکه‌های خانوادگی، کاهش تعاملات چهره به چهره و افزایش الگوهای فردگرایانه همراه است، دوچندان می‌شود.

در راستای سنجش دقیق این مفهوم، ابزارهای متعددی توسعه یافته است. شاخص احساس تعلق به محله در فضاهای شهری^۹ یکی از ابزارهای پیشگام در این حوزه بود که در ابتدا به کار گرفته شد؛ ولی به دلیل برخی محدودیت‌ها در کیفیت روان‌سنجی، مورد انتقاد قرار گرفت. این موضوع به توسعه نسخه دوم ۱۰ انجامید. این نسخه با افزودن تعداد گویه‌های بیشتر، ابعاد اولیه را گسترش داد و با هدف افزایش پایایی طراحی شد (ایست و وایت^{۱۱}، ۲۰۰۴؛ لانگ و پرکینز^{۱۲}، ۲۰۰۳؛ چاوایس و همکاران، ۲۰۰۸؛ پترسون و همکاران، ۲۰۰۶). با وجود پوشش جامع این ابزارها از ابعاد مفهوم احساس تعلق به محله در فضاهای شهری، طولانی بودن و پیچیدگی‌شان می‌تواند مانعی برای استفاده از آن‌ها، به خصوص در گروه‌های سالمندان یا جمعیت‌های چندفرهنگی شود. این موضوع باعث شد تا پترسون و همکاران در سال ۲۰۰۸، مقیاس کوتاه احساس تعلق به محله در فضاهای شهری^{۱۳} را طراحی کنند. این ابزار ۸ گویه‌ای، چهار بعد نظری احساس تعلق را به صورت متوازن و فشرده ارزیابی می‌کند. ابزارهای کوتاه در پیمایش‌های اجتماعی، مطالعات محله‌محور و پژوهش‌های انجام‌شده بر جمعیت‌های خاص، از جمله سالمندان که پاسخ‌دهندگان با محدودیت زمانی، خستگی یا بار شناختی روبه‌رو هستند، مزیت قابل توجهی دارند. مطالعات بین‌المللی با استفاده از تحلیل‌های عاملی تأییدی و بررسی ناوردایی اندازه‌گیری، پایایی و روایی این مقیاس را در جمعیت‌های مختلف (از جمله سالمندان و گروه‌های چندفرهنگی) تأیید کرده‌اند (بلوم و همکاران، ۲۰۲۴؛ پترسون و همکاران، ۲۰۰۸).

با این حال، یکی از اصول بنیادین در روان‌سنجی، وابستگی‌های ابزار به زمینه فرهنگی^{۱۴} است (یوسفی افراشته، ۱۴۰۴). از آنجایی که ادراک افراد از تعلق و پیوندهای اجتماعی به شدت تحت تأثیر ارزش‌ها و هنجارهای جامعه میزبان قرار دارد، نمی‌توان بدون بررسی‌های تجربی، ابزارهای مقیاس‌سنجی را در فرهنگ‌های متفاوت به کار گرفت. در ایران، با توجه به تحولات اجتماعی، رشد سریع شهرنشینی و اهمیت روزافزون مطالعات مرتبط با سلامت اجتماعی، خلأ ابزاری استاندارد و کوتاه که ویژگی‌های روان‌سنجی آن در نمونه‌های ایرانی مورد تأیید قرار گرفته باشد، احساس می‌شود. با وجود مطالعاتی در حوزه‌های مرتبط، مانند مقیاس دلبستگی به مکان^{۱۵} (فرخ‌نژاد و همکاران، ۲۰۲۰) یا پرسش‌نامه فضاهای شهری دوستدار سالمندان^{۱۶}

1 Buckley

2 Sense of Community

3 Sarason

4 Mc Millan and Chavis

5 Peterson

6 Prezza

7 pretty

8 Bloem

9 Sense of Community Index (SCI)

10 SCI-2

11 Obst and White

12 Long and Perkins

13 BSCS

14 Cultural Context

15 Place attachment scale (PAS)

16 Elderfriendly urban spaces questionnaire (EFUSQ)

(آقامولایی و همکاران، ۲۰۲۰)، کاربرد گسترده این ابزار در مطالعات بین‌المللی و تأیید ویژگی‌های روان‌سنجی آن در گروه‌های مختلف، تاکنون نسخه فارسی این ابزار در سالمندان ایرانی اعتباریابی نشده است. فقدان چنین ابزاری، ارزیابی دقیق احساس تعلق به محله در فضاهای شهری را در مداخلات اجتماعی و پژوهش‌های مقایسه‌ای دچار مشکل می‌کند. بر همین اساس، پژوهش حاضر با هدف بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس کوتاه احساس تعلق به محله در فضاهای شهری در نمونه‌ای از جمعیت ایرانی تدوین شده است. در این مطالعه، ساختار عاملی مقیاس از طریق تحلیل عاملی مورد بررسی قرار خواهد گرفت تا ابزار معتبری برای کاربرد در مطالعات سلامت اجتماعی و روان‌شناسی در ایران فراهم آید.

روش

این پژوهش از حیث هدف، کاربردی و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها، توصیفی - همبستگی است و به‌طور مشخص در زمره مطالعات روان‌سنجی قرار می‌گیرد. به‌منظور انطباق زبانی و فرهنگی مقیاس کوتاه احساس تعلق به محله در فضاهای شهری، فرایند ترجمه ابزار بر اساس مراحل استاندارد ترجمه و انطباق بین فرهنگی انجام شد؛ بدین صورت که ابتدا نسخه اصلی ابزار توسط دو مترجم مسلط به زبان انگلیسی و آشنا با مفاهیم روان‌شناسی به‌صورت مستقل به فارسی ترجمه مستقیم شد. سپس دو ترجمه انجام‌شده با یکدیگر مقایسه و پس از بررسی شباهت‌ها و تفاوت‌ها، یک نسخه فارسی اولیه با توافق پژوهشگران تهیه گردید. در مرحله بعد، این نسخه توسط مترجمی مستقل که به نسخه اصلی دسترسی نداشت، مجدداً به زبان انگلیسی بازترجمه شد تا میزان همخوانی مفهومی و زبانی آن با متن اصلی ارزیابی شود. پس از آن، نسخه فارسی ابزار در اختیار جمعی از متخصصان حوزه روان‌شناسی، روان‌سنجی و سالمندی قرار گرفت تا از نظر شفافیت، تناسب فرهنگی، معادلیابی مفهومی و قابل فهم بودن برای گروه هدف بررسی شود. بر اساس دیدگاه‌های اصلاحی متخصصان، تغییرات لازم در برخی عبارات اعمال شد و در نهایت، نسخه نهایی فارسی ابزار برای اجرا در مطالعه حاضر آماده گردید. به‌منظور بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس احساس تعلق به محله در فضاهای شهری، شاخص‌های مربوط به پایایی^۱ و روایی^۲ مورد ارزیابی قرار گرفتند. در بخش پایایی، ضریب آلفای کرونباخ و روش بازآزمایی برای سنجش همسانی درونی و ثبات زمانی ابزار استفاده شد. همچنین در بخش روایی، همبستگی هر گویه با نمره کل، روایی محتوایی از طریق ارزیابی کیفی و کمی متخصصان و نیز روایی سازه با بهره‌گیری از تحلیل عاملی تأییدی بررسی شد.

مشارکت‌کنندگان

جامعه آماری پژوهش شامل تمامی سالمندان ساکن شهر کرج بود. با توجه به اینکه این مطالعه از نوع پژوهش‌های روان‌سنجی بود، برای تعیین حجم نمونه از قاعده رایج در اینگونه مطالعات، یعنی در نظر گرفتن حداقل ۵ تا ۱۰ نفر به ازای هر گویه، استفاده شد (یوسفی افراشته، ۱۴۰۴). بر این اساس، حجم نمونه ۳۴۳ نفر برای بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس، به‌ویژه تحلیل عاملی، مناسب و قابل قبول تشخیص داده شد. این حجم نمونه از نظر آماری برای ارزیابی اعتبار و روایی ابزار کفایت لازم را داشت. نمونه‌گیری به روش در دسترس انجام شد و پرسش‌نامه‌ها میان سالمندان واجد شرایط به‌صورت حضوری توزیع گردید. ملاک‌های ورود به مطالعه شامل قرار داشتن در سن سالمندی، سکونت در شهر کرج، داشتن حداقل توانایی خواندن و نوشتن و ارائه رضایت آگاهانه برای شرکت در پژوهش بود. همچنین پرسش‌نامه‌هایی که به‌صورت ناقص تکمیل شده بودند یا الگوی پاسخ‌دهی نامعتبر داشتند، از تحلیل نهایی کنار گذاشته شدند. در نهایت، داده‌های مربوط به ۳۴۳ نفر وارد تحلیل نهایی شد. از مجموع شرکت‌کنندگان، ۱۸۵ نفر مرد و ۱۵۸ نفر زن بودند. میانگین سن آزمودنی‌ها ۶۵/۰۲ سال و انحراف معیار آن ۸/۱۳ بود. از نظر سطح تحصیلات، ۱۵۰ نفر دارای تحصیلات ابتدایی و کمتر، ۱۴۷ نفر دارای تحصیلات متوسطه یا دیپلم و ۴۶ نفر دارای تحصیلات دانشگاهی بودند. همچنین از نظر وضعیت شغلی، ۲۱۴ نفر بازنشسته، ۸۰ نفر شاغل و ۴۹ نفر خانه‌دار بودند. به‌طور کلی، نمونه پژوهش از نظر ویژگی‌های جمعیت‌شناختی از تنوع نسبتاً مناسبی برخوردار بود و این امر امکان بررسی دقیق‌تر ویژگی‌های روان‌سنجی ابزار را در جامعه سالمندان فراهم ساخت.

ابزار

برای جمع‌آوری داده‌ها از چهار مقیاس احساس تعلق به محله در فضاهای شهری، بهزیستی روان‌شناختی ریف (۱۸ سؤالی)، اضطراب بک و احساس تنهایی راسل استفاده شد که در ادامه معرفی شده‌اند.

مقیاس کوتاه احساس تعلق به محله در فضاهای شهری (BSCS): مقیاس کوتاه احساس تعلق به محله در فضاهای شهری توسط پترسون و همکاران در سال ۲۰۰۸ به‌منظور ارائه ابزاری کوتاه و کارآمد برای سنجش ابعاد چهارگانه احساس تعلق به محله در فضاهای شهری توسعه یافت. این مقیاس شامل ۸ گویه است که بر پایه مدل نظری مک میلان و چاویس (۱۹۸۶) طراحی شده است و چهار خرده‌مقیاس را پوشش می‌دهد: نیازهای تقویتی / یکپارچگی (گویه ۱ و ۲)، عضویت (گویه ۳ و ۴)، تأثیرگذاری (گویه ۵ و ۶) و ارتباط عاطفی (گویه ۷ و ۸). پاسخ‌دهی به گویه‌ها در یک مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت از «کاملاً مخالفم» (۱) تا «کاملاً موافقم» (۵) نمره‌گذاری می‌شود و نمره کل بالاتر نشان‌دهنده پیوند قوی‌تر فرد با اجتماع محلی است. در پژوهش پترسون و همکاران، روایی سازه ابزار از طریق تحلیل عاملی احراز گردید و پایایی کل مقیاس با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۹۲ گزارش شد. همچنین ضرایب پایایی برای خرده‌مقیاس‌ها از ۰/۷۷ تا ۰/۸۶ متغیر بود. روایی محتوایی ابزار توسط متخصصان تأیید شد و اعتبار آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۶ به دست آمد.

¹ Reliability

² Validity

مقیاس بهزیستی روان‌شناختی ریف^۱ (PWBR-18): این مقیاس، ابزاری خودگزارش‌دهی است که توسط ریف در سال ۱۹۸۹ طراحی شد و فرم کوتاه ۱۸ سؤالی آن در سال ۱۹۹۵ توسط ریف و کییز^۲ معرفی گردید. این مقیاس ابعاد ابزار خودپذیرشی (سؤالات ۶، ۱۲، ۱۸)، روابط مثبت با دیگران (سؤالات ۴، ۱۰، ۱۶)، خودمختاری/استقلال (سؤالات ۱، ۷، ۱۳)، تسلط بر محیط (۲، ۸، ۱۴)، هدفمندی در زندگی (سؤالات ۵، ۱۱، ۱۷) و رشد شخصی (سؤالات ۳، ۹، ۱۵) را مورد سنجش قرار می‌دهد. پاسخ‌دهی در یک مقیاس شش درجه‌ای لیکرت از «کاملاً مخالفم» (۱) تا «کاملاً موافقم» (۶) نمره‌گذاری می‌شود. نمره کل مقیاس از حاصل جمع نمرات ۱۸ گویه به دست می‌آید که دامنه‌ای بین ۱۸ تا ۱۰۸ دارد و نمرات بالاتر نشان‌دهنده بهزیستی روان‌شناختی بیشتر است. در پژوهش ریف و کییز، پایایی ابعاد مختلف مقیاس از طریق آلفای کرونباخ بین ۰/۸۷ تا ۰/۹۳ برآورد شد. در ایران ویژگی‌های روان‌سنجی این مقیاس توسط خانجانی و همکاران (۱۳۹۳) مورد بررسی قرار گرفت و آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۷۱ و برای خرده‌مقیاس‌ها از ۰/۵۱ تا ۰/۷۶ برآورد شد. اعتبار این ابزار در پژوهش حاضر با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۷ به دست آمد.

مقیاس اضطراب بک^۳ (BAI): این ابزار خودسنجی شامل ۲۱ سؤال است که نشانه‌های اضطراب را در یک طیف لیکرت چهار درجه‌ای از ۰ (اصلاً) تا ۳ (شدیداً) می‌سنجد. هر گویه یکی از نشانه‌های شایع اضطراب را توصیف می‌کند. نمره کل بین ۰ تا ۶۳ قرار دارد و نمرات بالاتر بیانگر سطح اضطراب بیشتر است. بک و همکاران (۱۹۸۸) آلفای کرونباخ را ۰/۹۲ و پایایی بازآزمایی را پس از یک هفته، ۰/۷۵ گزارش کرده‌اند. همچنین در نمونه ایرانی، ویژگی‌های روان‌سنجی این ابزار توسط کاویانی و موسوی (۱۳۸۷) مورد تأیید قرار گرفته است و آن‌ها ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۲ و همبستگی بازآزمایی را پس از دو هفته ۰/۸۳ گزارش کرده‌اند. اعتبار این ابزار در پژوهش حاضر با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۳ به دست آمد.

مقیاس احساس تنهایی^۴ (UCLA): این مقیاس ۲۰ گویه‌ای توسط راسل^۵ در سال ۱۹۹۶ طراحی شده است و تجارب افراد تنها را توصیف می‌کند. نمره‌گذاری آزمون برحسب طیف ۴ درجه‌ای لیکرت از ۱ (هرگز) تا ۴ (اغلب) انجام می‌شود. نمره کل در بازه ۲۰ تا ۸۰ قرار می‌گیرد و نمره بیشتر به معنی تنهایی بیشتر است. آزمون شامل ۱۱ عبارت مثبت و ۹ عبارت منفی است و سؤالات ۱، ۵، ۶، ۹، ۱۰، ۱۵، ۱۶، ۱۹ و ۲۰ به‌طور معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. این پرسش‌نامه از پرکاربردترین ابزارهای سنجش احساس تنهایی است و از روایی و پایایی مطلوبی برخوردار است. راسل ضریب آلفای کرونباخ را در نمونه‌های مختلف ۰/۸۹ گزارش نمود. همچنین در ایران، جنتی و همکاران (۱۳۹۱) آلفای کرونباخ را ۰/۸۹ گزارش کرده‌اند. اعتبار این ابزار در پژوهش حاضر با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۶ به دست آمد.

یافته‌ها

در این پژوهش، به‌منظور ارزیابی ویژگی‌های روان‌سنجی ابزار، شاخص‌های اعتبار و روایی آن به‌صورت جامع بررسی شد. برای سنجش اعتبار ابزار از روش‌های آلفای کرونباخ به‌منظور ارزیابی همسانی درونی گویه‌ها و ضریب همبستگی بین طبقه‌ای (ICC) به‌منظور بررسی میزان ثبات و توافق اندازه‌گیری استفاده گردید. همچنین برای بررسی روایی ابزار چندین شاخص مورد تحلیل قرار گرفتند. قدرت تمیز گویه‌ها از طریق محاسبه همبستگی هر گویه با نمره کل مقیاس بررسی شد تا مشخص شود هر گویه تا چه اندازه در تمایز افراد بر اساس سازه مورد نظر نقش دارد. روایی محتوایی نیز در دو سطح کیفی و کمی ارزیابی شد؛ به این صورت که ابتدا گویه‌ها از نظر تناسب، شفافیت و ضرورت، توسط گروهی از متخصصان حوزه مربوط مورد قضاوت قرار گرفتند و سپس در بخش کمی، شاخص‌های نسبت روایی محتوا (CVR) و شاخص روایی محتوا (CVI) برای تعیین کفایت محتوایی گویه‌ها محاسبه شدند؛ افزون بر این، برای بررسی روایی سازه ابزار، از روایی همگرا و تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد تا میزان انطباق ساختار عاملی ابزار با چارچوب نظری سازه مورد سنجش مشخص شود.

جدول ۱

اطلاعات توصیفی به همراه CVI و CVR برای سؤال‌های پرسش‌نامه

گویه	میانگین	انحراف استاندارد	همبستگی سؤال - نمره کل	CVI	CVR
سؤال ۱	۲/۰۸	۱/۳۲	۰/۴۳**	۰/۹۰	۰/۹۰
سؤال ۲	۲/۰۷	۱/۳۱	۰/۴۴**	۱	۱
سؤال ۳	۲/۰۲	۱/۲۶	۰/۴۳**	۰/۹۰	۱
سؤال ۴	۲/۱۶	۱/۱۷	۰/۴۴**	۱	۱
سؤال ۵	۲/۱۰	۱/۲۹	۰/۴۴**	۰/۹۵	۰/۸۵
سؤال ۶	۲/۰۸	۱/۲۶	۰/۴۹**	۰/۹۰	۰/۹۰
سؤال ۷	۲/۰۵	۱/۲۵	۰/۴۶**	۰/۸۵	۰/۹۵
سؤال ۸	۲/۱۲	۱/۱۹	۰/۴۶**	۰/۸۵	۰/۸۵

** P<0.001

1 Ryff well-being psychological scale

2 Keyes

3 Beck anxiety inventory

4 UCLA Loneliness Scale

5 Russell

نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد که شاخص‌های توصیفی و روایی محتوایی گویه‌های پرسش‌نامه در وضعیت مطلوبی قرار دارند. میانگین گویه‌ها در دامنه ۲/۰۲ تا ۲/۱۶ و انحراف معیار آن‌ها بین ۱/۱۷ تا ۱/۳۲ قرار دارد که بیانگر پراکندگی نسبتاً مناسب پاسخ‌ها در شرکت‌کنندگان است. همچنین ضرایب همبستگی گویه با نمره کل بین ۰/۴۲ تا ۰/۴۹ گزارش شده است و همگی در سطح ۰/۰۰۱ معنادار هستند. این موضوع نشان می‌دهد که تمام گویه‌ها از قدرت تمیز مناسب برخوردار و هریک به‌طور معناداری با نمره کلی سازه مرتبط هستند. شاخص‌های روایی محتوایی نیز در ادامه تفسیر شده‌اند.

اعتبار: با توجه به اینکه مقیاس احساس تعلق به محله در فضاهای شهری شامل چهار خرده‌مقیاس برآورده‌سازی نیازها، عضویت، تأثیرگذاری و ارتباط عاطفی است، ضریب آلفای کرونباخ هم به‌صورت جداگانه برای هر خرده‌مقیاس و هم برای نمره کل مقیاس محاسبه شد. ضرایب به‌دست‌آمده برای خرده‌مقیاس‌ها به‌ترتیب ۰/۷۰، ۰/۶۷، ۰/۷۳ و ۰/۶۹ و برای نمره کل ۰/۷۶ بود. ضرایب دو خرده‌مقیاس عضویت و ارتباط عاطفی، اندکی پایین‌تر از ۰/۷۰ گزارش شدند؛ اما همچنان در دامنه قابل قبول و متوسط قرار دارند. به‌منظور بررسی ثبات زمانی ابزار، پایایی بازآزمایی با فاصله زمانی یک هفته در نمونه‌ای ۲۰ نفره ارزیابی شد. مقدار ضریب همبستگی درون‌طبقه‌ای (ICC) برابر با ۰/۸۲ به دست آمد که نشان‌دهنده ثبات مطلوب نمرات در طول زمان است. بر اساس این یافته‌ها می‌توان نتیجه گرفت که مقیاس از اعتبار درونی و پایایی زمانی مناسب برخوردار است.

روایی محتوایی: در این مطالعه، روایی محتوایی ابزار به دو شیوه کیفی و کمی مورد ارزیابی قرار گرفت. در مرحله کیفی، به‌منظور بررسی میزان تناسب و ارتباط مفهومی هریک از گویه‌ها با هدف و سازه زیربنایی مقیاس، دیدگاه‌های شش نفر از متخصصان روان‌شناسی که سابقه پژوهش در حوزه سالمندی داشتند، به‌صورت جداگانه اخذ شد. در ادامه، پیشنهادها و ملاحظات اصلاحی مطرح‌شده از سوی متخصصان در کنار استدلال‌های پژوهشگر مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفت. عمده پیشنهادها معطوف به شفاف‌سازی و دقت بیشتر در بیان گویه‌ها بود که از طریق هم‌اندیشی جمعی، اصلاح و نهایی شد. پس از اعمال اصلاحات پیشنهادی، تناسب نظری گویه‌ها با هدف مقیاس مورد تأیید قرار گرفت و روایی محتوایی کیفی احراز شد. در بخش کمی، روایی محتوایی با محاسبه شاخص نسبت روایی محتوا (CVR) و شاخص روایی محتوا (CVI) طبق ارزیابی گروه متخصص ۲۰ نفری بررسی شد که نتایج آن در دو ستون پایانی جدول ۱ ارائه شده است. بر اساس معیارهای پیشنهادی لاوشه^۱ (۱۹۷۵)، تمامی مقادیر به دست آمده در دامنه مطلوب قرار داشتند و کفایت محتوایی گویه‌ها را تأیید کردند.

روایی همگرا: به‌منظور بررسی روایی همگرایی مقیاس، همبستگی نمرات آن با برخی سازه‌های مرتبط، شامل بهزیستی روان‌شناختی، اضطراب و احساس تنهایی، محاسبه شد. همان‌گونه که در جدول ۲ گزارش شده است، ضریب همبستگی بین مقیاس احساس تعلق به محله در فضاهای شهری با اضطراب برابر با ۰/۴۴-، با احساس تنهایی ۰/۳۶- و با بهزیستی روان‌شناختی ۰/۴۱+ به دست آمد. جهت و معناداری این همبستگی‌ها نشان می‌دهد که افزایش احساس تعلق به محله در فضاهای شهری با کاهش اضطراب و احساس تنهایی و در مقابل، با افزایش بهزیستی روان‌شناختی همراه است. این الگوی روابط با پیش‌بینی‌های نظری همخوانی دارد و بیانگر آن است که مقیاس مذکور با سازه‌های مرتبط رابطه معنادار و قابل انتظار دارد. از این رو، روایی همگرایی ابزار تأیید می‌شود.

جدول ۲

ماتریس همبستگی برای روایی همگرا

متغیرها	۱	۲	۳
۱- اضطراب	۱		
۲- احساس تنهایی	۰/۲۹**	۱	
۳- بهزیستی روان‌شناختی	۰/۳۳**	۰/۵۲**	۱
۴- تعلق اجتماعی	۰/۴۴**	۰/۳۶**	۰/۴۱**

** P<0.001

روایی عاملی: با توجه به اینکه هدف پژوهش حاضر اعتباریابی ابزاری است که پیش‌تر تدوین شده و ویژگی‌های روان‌سنجی آن در بافت فرهنگی دیگری مورد تأیید قرار گرفته است، استفاده از تحلیل عاملی تأییدی برای بررسی و تأیید ساختار عاملی آن رویکردی مناسب به‌شمار می‌آید (یوسفی افراشته و جانجانی، ۲۰۲۳). از آنجا که مقیاس احساس تعلق به محله در فضاهای شهری پیش‌تر توسط پترسون و همکاران (۲۰۰۸) طراحی و اعتباریابی شده و تاکنون در جامعه ایرانی مورد استفاده و ارزیابی قرار نگرفته است، در این پژوهش برای بررسی روایی سازه، مدل تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم با استفاده از نرم‌افزار LISREL (نسخه ۱۰.۲) اجرا و نتایج حاصل از آن در جدول ۳ گزارش شده است.

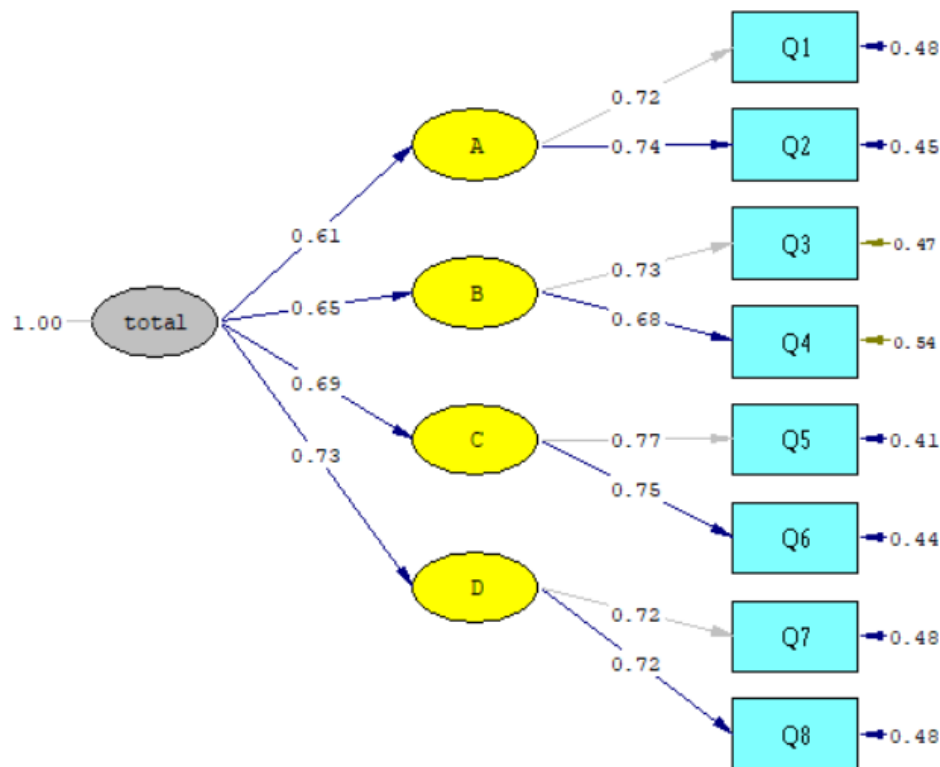
بار عاملی استاندارد، مقدار t و درصد واریانس تبیین‌شده برای تک‌تک سؤال‌های مربوط به چهار عامل، در جدول شماره ۳ مشخص شده‌اند. ملاک ارزیابی، میزان ارتباط هر سؤال به عامل زیربنایی مقدار t و معناداری آن است. مقدار t بالای ۲، دلالت بر معناداری رابطه هر سؤال با عامل زیربنایی دارد. همان‌طور که از جدول مشخص است، همه سؤال‌ها رابطه معنی‌داری با عامل زیربنایی دارند.

¹ Lawshe

جدول ۳

نتایج تحلیل مدل اندازه‌گیری مقیاس کوتاه احساس تعلق به محله در فضاهای شهری

عامل	نشانگر	ضریب استاندارد	مقدار t
برآورده‌سازی نیازها	من می‌توانم آنچه را نیاز دارم، در این محله به دست آورم.	۰/۷۲	-
	این محله به من کمک می‌کند نیازهایم را برآورده کنم.	۰/۷۴	۶/۶۲
عضویت	احساس می‌کنم عضو این محله هستم.	۰/۷۳	-
	به این محله تعلق دارم.	۰/۶۸	۱۰/۸۳
تأثیرگذاری	درمورد آنچه در این محله می‌گذرد، حق اظهار نظر دارم.	۰/۷۷	-
	مردم این محله در تأثیرگذاری بر یکدیگر توانمند هستند.	۰/۷۵	۷/۹۹
ارتباط عاطفی	احساس می‌کنم با این محله ارتباط دارم.	۰/۷۲	-
	با دیگران در این محله پیوند خوبی دارم.	۰/۷۲	۷/۴۱

تصویر ۱

پارامتر استاندارد برای رابطه گویه - عامل

برای حصول اطمینان از روابط کلی مدل، شاخص‌های برازش مدل در جدول شماره ۴ آمده است؛ بنابراین، سؤال‌های با مقدار t کمتر از ۲ از مقیاس نهایی کنار گذاشته شدند. در جدول ۴ شاخص‌های ارزیابی مدل اندازه‌گیری گزارش شده است. بر اساس داده‌های ارائه‌شده در جدول ۴، شاخص‌های نیکویی برازش مربوط به تحلیل عاملی تأییدی مورد ارزیابی قرار گرفته‌اند. طبق نتایج این جدول، از میان نه شاخص بررسی‌شده، هشت شاخص شامل سطح معناداری آماره χ^2 دو، نسبت کای اسکور به درجه آزادی (χ^2/df) ، ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA)، شاخص نیکویی برازش ۳ (GFI)، شاخص نیکویی برازش تعدیل‌شده ۴ (AGFI)، شاخص تاکر لوئیس ۵ (TLI)، شاخص برازش هنجار شده ۶ (NFI) و شاخص برازش مقایسه‌ای ۷ (CFI)، در دامنه مطلوب قرار دارند. هرچند آماره χ^2 دو معنادار گزارش شده است، با توجه به حساسیت این شاخص به حجم نمونه، اهمیت کمتری در قضاوت نهایی درباره برازش مدل دارد. در مجموع، نتایج حاکی از آن است که مدل اندازه‌گیری از برازش کلی مناسب و قابل قبول برخوردار است.

1 Chi-Square/Degrees of Freedom Ratio

2 Root Mean Square Error of Approximation

3 Goodness-of-Fit Indices

4 Adjusted Goodness-of-Fit Index

5 Tucker-Lewis Index

6 Normed Fit Index

7 Comparative Fit Index

جدول ۴

شاخص‌های ارزیابی برازش کلی مدل اندازه‌گیری			
شاخص	مقدار	حد مطلوب	وضعیت
X^2	۲۸/۳۷	-	-
Df	۱۷	-	-
P	۰/۰۴	> ۰/۰۵	نامطلوب
X^2/df	۱/۶۷	< ۳	مطلوب
RMSEA	۰/۰۴۴	> ۰/۰۸	مطلوب
GFI	۰/۹۸	> ۰/۹	مطلوب
AGFI	۰/۹۶	> ۰/۹	مطلوب
TLI	۰/۹۸	> ۰/۹	مطلوب
NFI	۰/۹۷	> ۰/۹	مطلوب
CFI	۰/۹۸	> ۰/۹	مطلوب

بحث و نتیجه‌گیری

احساس تعلق به محله در فضاهای شهری یکی از سازه‌های کلیدی در تبیین کیفیت تعامل شهروندان با محیط زندگی است و می‌تواند با پیامدهایی مانند پیوند اجتماعی، مشارکت و بهزیستی روان‌شناختی مرتبط باشد. از این رو، سنجش دقیق این سازه در بافت فرهنگی ایران مستلزم به کارگیری ابزاری کوتاه، معتبر و متناسب با جامعه فارسی‌زبان است. پژوهش حاضر با هدف بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس کوتاه احساس تعلق به محله در فضاهای شهری انجام شد تا امکان ارزیابی استاندارد این سازه در مطالعات روان‌شناختی، شهری و اجتماعی فراهم شود. در نسخه فارسی ابزار هم مانند نسخه اصلی از ۸ گویه استفاده شده است که چهار بعد نیازهای تقویتی / یکپارچگی، عضویت، تأثیرگذاری و ارتباط عاطفی مشترک را می‌سنجند.

در بخش بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی، یافته‌های مربوط به پایایی نشان داد که این مقیاس از همسانی درونی و ثبات زمانی مطلوبی برخوردار است. آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۷۶ و برای خرده‌مقیاس‌ها در دامنه ۰/۶۷ تا ۰/۷۳ به دست آمد. همچنین برای سنجش پایایی بازآزمایی از ضریب همبستگی درون‌طبقه‌ای به فاصله یک هفته استفاده شد و مقدار ۰/۸۲ به دست آمد که نشان‌دهنده ثبات زمانی مناسب ابزار است؛ علاوه بر این، قدرت تمیز گویه‌ها از طریق همبستگی هر سؤال با نمره کل مقیاس بررسی شد. ضرایب به دست آمده در دامنه ۰/۴۲ تا ۰/۴۹ قرار دارند که نشان‌دهنده توانایی مطلوب گویه‌ها در تفکیک پاسخ‌دهندگان است. ضرایب آلفای کرونباخ در مقایسه با نسخه اصلی پترسون و همکاران (۲۰۰۸) که آلفای کل ۰/۹۲ و برای خرده‌مقیاس‌ها از ۰/۷۷ تا ۰/۸۶ گزارش کرده بودند، قدری پایین‌تر است؛ اما این تفاوت‌ها با توجه به تفاوت‌های فرهنگی، زبانی و فرایند انطباق بین فرهنگی ابزارها امری قابل انتظار است (بیتون^۱ و همکاران، ۲۰۰۰).

روایی محتوایی به دو شیوه کمی و کیفی انجام شد. در بررسی روایی محتوایی کیفی از نظرات اصلاحی شش تن از متخصصان روان‌شناسی برای بررسی دستور زبان، گزینش واژگان، جای‌گذاری گویه‌ها و نمره‌گذاری ابزار استفاده شد که منجر به انطباق دقیق‌تر ابزار با بافت فرهنگی گردید. در بخش روایی محتوایی کمی از دو شاخص نسبت روایی محتوا (CVR) و شاخص روایی محتوا (CVI) استفاده شد. طبق جدول لاوشه و ضرایب به دست آمده CVR، ضرورت و اهمیت هر گویه تأیید شد. همچنین مقادیر مرتبط با CVI، سادگی، شفافیت و مربوط بودن هر گویه را تأیید می‌کند.

برای بررسی روایی سازه، تحلیل عاملی تأییدی بر اساس ساختار چهار عاملی مقیاس کوتاه احساس تعلق به محله در فضاهای شهری اجرا شد. نتایج نشان داد که مدل چهار عاملی از برازش مطلوبی با داده‌های پژوهش برخوردار است. همچنین بارهای عاملی استاندارد گویه‌ها در دامنه ۰/۶۸ تا ۰/۷۷ قرار داشتند که همگی در سطح قابل قبول ارزیابی شدند و بیانگر سهم مناسب هر گویه در تبیین عامل مربوط هستند؛ افزون بر این، شاخص‌های برازش مدل شامل $GFI=0.98$ ، $CFI=0.98$ ، $RMSEA=0.044$ ، $X^2/df=1.67$ ، $AGFI=0.96$ ، $TLI=0.97$ ، $NFI=0.98$ همگی حاکی از برازش مطلوب مدل بودند. این یافته‌ها از ساختار نظری چهاربعدی مقیاس حمایت می‌کنند و نشان می‌دهند که نسخه فارسی ابزار توانسته است انسجام مفهومی و ساختاری خود را در جامعه سالمندان ایرانی حفظ کند.

در بررسی روایی همگرا از طریق بررسی همبستگی، مقیاس مورد نظر با سازه‌های بهزیستی روان‌شناختی، اضطراب و احساس تنهایی بررسی شد. یافته‌ها نشان دادند که تعلق به محله در فضاهای شهری با بهزیستی، همبستگی مثبت و معنادار ۰/۴۱ دارد که نشان‌دهنده نقش حمایتی این مقیاس در سلامت روان است. همچنین نتایج، همبستگی منفی معنادار با اضطراب به مقدار ۰/۴۴- و با احساس تنهایی به مقدار

¹ Beaton

۳۶/۰- را نشان می‌دهد. این رابطه منفی نمایانگر نقش محافظت‌کننده این مقیاس در برابر تنش‌های روان‌شناختی است. این الگوی همبستگی با مبانی نظری مقیاس مورد بررسی همخوانی دارد. همان‌طور که انتظار می‌رود، از منظر نظری، احساس تعلق اجتماعی با فراهم کردن حمایت اجتماعی ادراک‌شده، هویت جمعی و احساس امنیت روانی می‌تواند آسیب‌پذیری افراد در برابر اضطراب و تنهایی را کاهش دهد.

با وجود یافته‌های مطلوب این پژوهش در تأیید ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس کوتاه احساس تعلق به محله در فضاهای شهری سالمندان، نتایج مطالعه حاضر باید با در نظر گرفتن چند محدودیت تفسیر شود. نخست، جامعه پژوهش صرفاً شامل سالمندان ساکن شهر کرج بود. از این رو، تعمیم‌پذیری یافته‌ها به سایر گروه‌های سنی با احتیاط همراه است. احساس تعلق به محله در فضاهای شهری می‌تواند تحت تأثیر ویژگی‌های رشدی، اجتماعی و فرهنگی در دوره‌های مختلف زندگی قرار گیرد؛ بنابراین، ساختار عاملی و روابط این سازه با متغیرهای روان‌شناختی ممکن است در جوانان، بزرگسالان میانسالی یا سایر گروه‌های جمعیتی متفاوت باشد. دوم، داده‌ها بر پایه ابزارهای خودگزارشی گردآوری شده‌اند که این امر احتمال سوگیری‌هایی مانند تمایل به پاسخ‌دهی اجتماعی، خطای یادآوری و تأثیر وضعیت هیجانی لحظه‌ای پاسخ‌دهندگان را افزایش می‌دهد. همچنین ماهیت مقطعی پژوهش امکان بررسی تغییرات این سازه در طول زمان و استنباط روابط علی را محدود می‌کند. در نهایت، پیشنهاد می‌شود در مطالعات آینده، ویژگی‌های روان‌سنجی این مقیاس در نمونه‌های متنوع‌تر از نظر فرهنگی، جغرافیایی و اجتماعی و نیز در سایر گروه‌های سنی بررسی شود تا شواهد قوی‌تری درباره پایداری ساختار و کاربردپذیری آن فراهم آید.

با توجه به ویژگی‌های روان‌سنجی مطلوب فرم کوتاه احساس تعلق به محله در فضاهای شهری، این ابزار می‌تواند به‌عنوان ابزاری معتبر و پایا برای سنجش احساس تعلق در سالمندان ایرانی در محیط‌های پژوهشی، بالینی و اجتماعی مورد استفاده قرار گیرد. همچنین این مقیاس قابلیت به‌کارگیری در مطالعات اپیدمیولوژیک، ارزیابی اثربخشی مداخلات روان‌شناختی و اجتماعی و بررسی تأثیر برنامه‌های ارتقای سلامت و توسعه فضاهای شهری دوستدار سالمند را دارد. از سوی دیگر، این ابزار می‌تواند به برنامه‌ریزان شهری و سیاست‌گذاران حوزه سلامت روان در شناسایی سالمندان در معرض کاهش تعلق اجتماعی کمک کند.

سپاس‌گزاری

نویسندگان صمیمانه از کلیه مشارکت‌کنندگان و متخصصانی که با همکاری ارزشمند خود اجرای این پژوهش را امکان‌پذیر ساختند، کمال تشکر را دارند.

ملاحظات اخلاقی

این پژوهش با رعایت موازین اخلاقی مانند کسب رضایت آگاهانه و محرمانگی انجام شده است. تمامی شرکت‌کنندگان پس از دریافت توضیحات درباره اهداف پژوهش و نحوه اجرا، داوطلبانه و با رضایت در پژوهش مشارکت نمودند.

حامی مالی

تمام منابع مالی و هزینه پژوهش و انتشار مقاله تماماً بر عهده نویسندگان بوده و هیچ‌گونه حمایت مالی دریافت نشده است.

مشارکت نویسندگان

در این مقاله، ابوالفضل مشکینی در ایده‌پردازی، انتخاب موضوع و روش‌شناسی و الهام مشکینی در زمینه تنظیم مقدمه، تجزیه و تحلیل داده‌ها و بحث و نتیجه‌گیری مشارکت داشته‌اند. همه نویسندگان متن را مطالعه و بازبینی کرده‌اند.

تعارض منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که این پژوهش هیچ‌گونه تعارض منافی ندارد.

منابع

یوسفی افراشته، م. (۱۴۰۴). روان‌سنجی بین فرهنگی ابزارهای اندازه‌گیری: راهبردهایی برای ارزیابی و گزارش پژوهشی. *مجله سنجش روانی تربیتی*. ۱۱(۱)، ۲۳-۱.

محمدی، س.، کاظمی، م. و یوسفی افراشته، م. (۱۴۰۳). نقش میانجیگری تاب‌آوری در رابطه بین مؤلفه‌های دین‌داری و بهزیستی روان‌شناختی در سالمندان. *سالمند: مجله سالمندی ایران*. ۱۹(۲)، ۱۷۶-۱۸۹.

یوسفی افراشته، م. و حسینی، ز. س. (۱۳۹۵). فراتحلیل اثر تمرین‌های بدنی بر تعادل پویا در سالمندان: مقایسه تمرین‌های پیلاتس، تمرین‌های در آب و یوگا. *روان‌شناسی پیری*. ۲(۳)، ۲۱۷-۲۲۸.

یادگاری، ر. ا.، حیاتی، م. و یوسفی افراشته، م. (۱۳۹۷). رابطه بین سلامت معنوی و جهت‌گیری مذهبی با وسواس مرگ در سالمندان: نقش میانجی قدرت تحمل ایهام. *روان‌شناسی پیری*. ۴(۱)، ۳۹-۵۰.

- حجتی، ح.، کوچکی، گ. و ثناگو، ا. (۱۳۹۱). ارتباط احساس تنهایی با رضایت از زندگی در سالمندان (شهرهای گرگان و گنبد). *مجله توسعه پژوهش در پرستاری و مامایی*. ۹(۱)، ۶۱-۶۸.
- آقامولایی، ت.، توافیان، س.، زارع، س. و معینی، ب. (۱۳۹۹). توسعه و اعتبارسنجی پرسش‌نامه فضاهای شهری دوستدار سالمندان (EFUSQ) در ایران، *مجله طب سالمندان*. ۱۹(۱)، ۳۳۶.
- فرخ‌نژاد، پ.، فروغیان، م.، خامصلو، م.، بهرام‌نژاد، ف. و رشیدی، و. (۱۳۹۹). پایایی و روایی مقیاس دلبستگی به مکان در بین سالمندان ایرانی. *مجله سلامت سالمندان*. ۲(۲)، ۶۸-۷۴.
- کاویانی، ه. و موسوی، ا. (۱۳۸۷). ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه فارسی پرسش‌نامه اضطراب بک (BAI). *مجله دانشگاه علوم پزشکی تهران*. ۶۶(۲)، ۱۴۰-۱۳۶.
- خانجانی، م.، شهیدی، س.، فتح‌آبادی، ج.، مظاهری، م. و شکری، ش. (۱۳۹۳). ساختار عاملی و ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه فارسی مقیاس بهزیستی روان‌شناختی ریف. *مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران*. ۲۰(۲)، ۱۵۱-۱۶۱.

References

- Aghamolaei, T., Tavafian, S. S., Zare, S., & Moeini, B. (2020). Development and validation of the Elder-Friendly Urban Spaces Questionnaire (EFUSQ) in Iran. *BMC Geriatrics*, 19(1), 336. (Persian)
- Beaton, D. E., Bombardier, C., Guillemin, F., & Ferraz, M. B. (2000). Guidelines for the process of cross-cultural adaptation of self-report measures. *Spine*, 25(24), 3186-3191.
- Beck, A. T., Epstein, N., Brown, G., & Steer, R. A. (1988). An inventory for measuring clinical anxiety: Psychometric properties. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56(6), 893-897.
- Bloem, M., Cramm, J. M., & Nieboer, A. P. (2024). Psychometric properties of the brief sense of community scale for urban-dwelling older adults. *The Gerontologist*, 65(12).
- Buckley, T. D. (2022). A Scoping Review of Psychological Sense of Community among Community-Dwelling Older Adults. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(14), 8395.
- Chavis, D. M., Lee, K. S., & Acosta, J. D. (2008). Sense of community index 2. Paper Presented at the 2nd International Community Psychology Conference, Lisboa, Portugal.
- Farokhnezhad Afshar, P., Foroughan, M., Ajri-Khameslou, M., Bahramnezhad, F., & Rashedi, V. (2020). Reliability and validity of place attachment scale among Iranian older adults. *Elderly Health Journal*, 6(2), 68-74. (Persian)
- Hojjati, H., Koochaki, G., Sanagoo A. (2012). The Relationship between loneliness and life satisfaction of the elderly in Gorgan and Gonabad citis, *Journal of Research Development in Nursing and Midwifery* 9 (1) (2012) 61-68. (Persian)
- Kaviani, H., & Mousavi, A. S. (2008). Psychometric properties of the Persian version of Beck Anxiety Inventory (BAI). *Tehran University Medical Journal*, 66(2), 136-140. (Persian)
- Khanjani, M., Shahidi, S., Fathabadi, J., Mazaheri, M. A., & Shokri, O. (2014). Factor structure and psychometric properties of the Persian version of Ryff's Psychological Well-Being Scale. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology*, 20(2), 151-161. (Persian)
- Long, D. A., & Perkins, D. D. (2003). Confirmatory factor analysis of the sense of community index and development of a brief SCI. *Journal of Community Psychology*, 31(3), 279-296.
- McMillan, D. W., & Chavis, D. M. (1986). Sense of community: A definition and theory. *Journal of Community Psychology*, 14(1), 6-23. JCOP2290140103>3.0.CO;2-I
- Mohammadi S, Kazemi M, Yousefi Afrashteh M (2024). Mediating Role of Resilience in the Relationship Between Religiosity and Psychological Well-being in Iranian older adults. *Salmand: Iranian Journal of Ageing*; 19 (2) ,176-189. (Persian)
- Obst, P. L., & White, K. M. (2004). Revisiting the sense of community index: A confirmatory factor analysis. *Journal of Community Psychology*, 32(6), 691-705.
- Peterson, N. A., Speer, P. W., & Hughey, J. (2006). Measuring sense of community: A methodological interpretation of the factor structure debate. *Journal of Community Psychology*, 34(4), 453-469.

- Peterson, N. A., Speer, P. W., & McMillan, D. W. (2008). Validation of a brief sense of community scale: Confirmation of the principal theory of sense of community. *Journal of Community Psychology*, 36(1), 61–73.
- Pretty, G. H., Conroy, C., Dugay, J., Fowler, K., & Williams, D. (1996). Sense of community and its relevance to adolescents of all ages. *Journal of Community Psychology*, 24(4), 365–379.
- Prezza, M., Amici, M., Roberti, T., & Tedeschi, G. (2001). Sense of community referred to the whole town: Its relations with neighboring, loneliness, life satisfaction, and area of residence. *Journal of Community Psychology*, 29(1), 29–52.
- Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6), 1069–1081.
- Ryff, C. D., & Keyes, C. L. M. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(4), 719–727.
- Sarason, S. B. (1974). *The psychological sense of community: prospects for a community psychology*. Jossey-Bass.
- Russell, D. W. (1996). UCLA Loneliness Scale (Version 3): Reliability, validity, and factor structure. *Journal of personality assessment*, 66(1), 20–40.
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel psychology*, 28(4).
- Yadegari, R., Hayati, M., & Yousefi afrashteh, M. (2018). The Relationship Between Spiritual Health and Religious Orientation with Death Obsession in Elderly: The Mediation role of Ambiguity Tolerance. *Aging Psychology*, 4(1), 39–50. (Persian)
- Yousefi Afrashteh M, Janjani P. (2023) Psychometric properties of the mental health continuum-short form in Iranian adolescents. *Frontiers in Psychology*, 14, 1096218.
- Yousefi Afrashteh, M., & Hoseeini, Z. S. (2016). Meta-Analysis of Effect of Physical Exercises on Dynamic Balance in Elderly People: Comparison of Pilates Exercises, Exercises in Water and Yoga. *Aging Psychology*, 2(3), 217–228. (Persian)